

**JOHANN WOLFGANG
VON GOETHE**
**SUFERINȚELE
TÂNĂRULUI WERTHER**

*Traducere din limba germană
de Alexandru Philippide*

Johann Wolfgang von Goethe s-a născut în 1749, la Frankfurt am Main. Își începe educația umanistă cu studii de greacă veche, latină, franceză și ebraică, dar, deși se apropie de literatură încă din copilărie, alege să facă studii de drept. A scris proză: *Suferințele Tânărului Werther*; *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*; *Anii de drumeție ai lui Wilhelm Meister*; *Afinitățile elective*, autobiografia *Poezie și adevăr*, dramaturgie: *Ifigenia în Taurida*, *Nausicaa*, *Torquato Tasso*, *Faust* și poezie: *Elegii romane*, *Hermann și Dorothea*, *Divanul occidental-oriental*. A murit în 1832, la Weimar.

4 mai 1771

Ce vesel sunt că am plecat! Ce e și inima omului, iubite prietene! Să te părăsesc pe tine, care îmi ești atât de drag, de care eram nedespărțit, și să fiu vesel! Știu că ai să mă ierți. N-au fost oare toate celelalte legături ale mele parcă anume alese de soartă ca să neliniștească o inimă ca a mea? Biata Leonore! Și totuși eram nevinovat! Ce puteam să fac dacă, în timp ce farmecul ciudat al surorii ei îmi dăruia clipe plăcute, în sărmâna ei inimă se năștea o pasiune?! Și totuși, sunt pe de-a-ntregul nevinovat? Nu i-am hrănit eu sensibilitatea? Nu m-am desfătat eu însuși cu manifestările atât de sincere ale acestei firii, care de-atâtea ori ne-au făcut să râdem, deși nu era nimic de râs în ele?! N-am... O, ce ființă e și omul că se poate plângă de el însuși! Vreau, acum, iubite prietene, îți făgăduiesc, vreau să mă îndrept, nu vreau să mai rumeg puținul rău pe care destinul ni-l hărăzește, aşa cum am făcut până acum; vreau să mă bucur de clipa de față, și tot ce e trecut să rămână trecut. Desigur, tu ai dreptate, prietene: durerile oamenilor ar fi mai mici dacă ei – Dumnezeu știe de ce sunt făcuți astfel! –

nu s-ar ocupa cu un atât de mare zel al închipuirii de amintirea relelor trecute și ar îndura un prezent nepăsător.

Fii bun și spune mamei că mă îngrijesc cât pot mai bine de treburile pe care mi le-a încredințat și că-i voi scrie în curând despre asta. Am vorbit cu mătușa mea și n-am găsit deloc că e o femeie atât de rea cum e socotită la noi acasă. E vioaie și pasionată și are o inimă cât se poate de bună. I-am arătat plângerile mamei cu privire la partea de moștenire oprită de dânsa. Ea mi-a arătat temeiurile și motivele ei, precum și condițiile în care ar fi gata să dea tot și chiar mai mult decât am cerut. În sfârșit, deocamdată nu pot să mai scriu despre asta; înștiințează-o pe mama că totul are să meargă bine. Cu acest prilej neînsemnat, am văzut din nou, dragul meu, că lipsa de înțelegere și inerția stârnesc poate mai multe greșeli în lume decât viclenia și răutatea. Cel puțin, acestea două din urmă sunt, hotărât mai rare.

Încolo, mă simt foarte bine aici; singurătatea e pentru sufletul meu un balsam delicios în ținutul acesta paradisiac, și anotimpul tinereții încălzește din belșug inima mea, ades înfiorată de frig. Fiecare copac, fiecare tufiș e un mânunchi de flori, și-ai vrea să te prefaci într-un cărăbuș ca să înoți în marea de miresme și să-ți poți găsi într-însa hrana.

Orașul în sine nu-i plăcut, în schimb, de jur împrejur, natura e de o nespusă frumusețe. Astă

l-a îndemnat pe răposatul conte de M... să-și așeze grădina pe unul din dealurile care se încrucișează în toate sensurile, într-o frumoasă varietate, alcătuind văi încântătoare. Grădina e simplă și chiar de la intrare simți că planul ei n-a fost schițat de un horticultor de meserie, ci de o inimă sensibilă care a vrut să-și desfete aici sufletul. Am și vărsat pentru cel mort câteva lacrimi, în odăița dărăpană, care a fost locul lui preferat și este și al meu. În curând voi fi stăpânul grădinii; grădinarul mi-e prieten numai de câteva zile și n-are să-i pară rău de asta.

10 mai

Peste tot sufletul meu s-a așternut o minunată seninătate, asemenea dulcii dimineți de primăvară pe care o gust din toată inima. Sunt atât de fericit, dragul meu, atât de cufundat în sentimentul unei existențe pașnice, încât arta mea suferă din pricina aceasta. N-aș putea acum să desenez nici măcar o singură linie și totuși n-am fost niciodată un pictor mai mare decât în aceste clipe. Când valea clocotește-n jurul meu și soarele înălțat pe cer se odihnește deasupra nepătrunsei întunecimi a pădurii mele, lăsând numai câteva raze să se strecoare în sanctuarul lăuntric, iar eu stau culcat în iarba înaltă, lângă părâul ce se rostogolește, și privesc de-aproape, pe pământ, o mulțime de

buruieni mici și felurite; când simt lângă inima mea cum, printre firele de iarbă, foiește o întreagă lume măruntă, formele nenumărate și nelămurite ale viermișorilor și ale musculițelor de tot felul și simt totodată prezența Celui atotputernic, care ne-a creat după chipul Său, suflul Celui atoateiubitor care, plutind în veșnică desfătare, ne poartă și ne sprijină pe toți; când apoi se-ntunecă în preajma ochilor mei, și lumea din jur și cerul se odihnesc în sufletul meu asemenea chipului unei iubite; atunci mă simt cuprins de dor și cuget: o, dacă ai putea să exprimi din nou acestea toate, dacă ai putea să insuflă hârtiei ceea ce trăiește atât deplin și de fierbinte în tine, aşa încât să devină oglinda sufletului tău, aşa cum sufletul tău e oglinda Dumnezeului celui fără de sfârșit. Prietene... Dar nu mai pot continua, măreția acestor priveliști mă copleșește.

12 mai

Nu știu, plutesc pe aceste meleaguri duhuri amăgitoare, ori închipuirea cerească din sufletul meu dă o înfățișare paradisiacă la tot ce mă înconjoară? Nu departe de locul unde stau e o fântână, o fântână de care sunt legat prin vrajă asemenea Melusinei¹ și surorilor ei. Cobori de pe o

movilă și te pomenești deodată în fața unei hrube, spre adâncul căreia duc vreo douăzeci de trepte. Jos, o apă limpede izvorăște din stânci de marmură. Zidul scund care o împrejmuiște sus, copaci înlăți, răcoarea, totul are ceva ciudat, care te înfioără. Nu e zi în care să nu stau un ceas aici. Fete din târg vin să ia apă, cea mai pașnică îndeletnicire și cea mai folositoare, pe care odinioară o îndeplineau chiar ficele de regi. Stând aici, gânduri biblice prind puternic viață în preajma mea, ca atunci când patriarhii¹ se cunoșteau la fântână și tot aici își găseau neveste și când duhuri binefăcătoare pluteau în jurul fântânilor și al izvoarelor. Cel care nu poate simți asta desigur că n-a gustat niciodată răcoarea unui izvor, după un drum greu, într-o zi de vară.

13 mai

Mă întrebî dacă poți să-mi trimiți cărțile. Dragul meu, te rog din suflet, lasă-mă în pace cu ele! Nu vreau să fiu călăuzit, îndemnat, ațâțat. Inima mea clocotește destul și singură. Am nevoie de cântece de leagăn, și pe acestea le-am găsit din belșug în Homer. De câte ori nu-mi adorm cu cântec sângelă răzvrătit! Fiindcă niciodată nu s-a văzut ceva mai schimbător,

¹ Zână a apelor din romanele cavaleresti franceze

¹ Nume dat în *Biblie* (Vechiul Testament) primilor capi de familie

mai nestatornic decât inima mea. Dar oare, dragul meu, mai trebuie să-ti spun asta, ţie, care de-atâtea ori ai îndur spectacolul trecerii mele de la măhnire la desfătare și de la o dulce melancolie la patima nimicitoare? Îmi socot inima un copil bolnav: orice capriciu îi este îngăduit. Nu spune asta și altora: există oameni care mi-ar lua-o în nume de rău.

15 mai

Oamenii mărunti de pe aici mă cunosc și mă iubesc, mai ales copiii. La început, când mă apropiam de ei și-i întrebam prietenos de una sau de alta, erau unii care credeau că vreau să râd de dânsii și mă trimiteau la plimbare cu grosolanie. Totuși, nu mă dădeam bătut; simteam însă mai adânc ceea ce observasem de multe ori. Oamenii din clasele de sus se țin întotdeauna la o rece distanță de lumea de rând, ca și cum ar crede că, apropiindu-se de această lume, pierd ceva. Dar sunt în același timp transfugi și glumeți de prost-gust care simulează o apropiere pentru a-i face pe oamenii de jos să le simtă și mai mult trufia.

Știu prea bine că nu suntem și nu putem fi egali. Dar sunt în același timp convins că acela care crede că are nevoie să se țină departe de aşa-zisul „norod“ pentru a-și păstra, ighemoniconul e tot aşa de vrednic să fie mustrat ca și lașul care se ascunde de dușman fiindcă se teme să nu fie biruit.

Ultima oară când am fost la fântână, am dat acolo de o slujnică Tânără care își pușese vasul cu apă pe treapta de jos și se uita împrejur să vadă dacă nu vine vreo fată de-o seamă cu ea s-o ajute să-și aşeze vasul pe cap. M-am coborât și am privit-o. S-a făcut roșie toată. „Vrei să te ajut?“ am întrebat-o. „O, nu, domnule!“ mi-a spus ea. „De ce nu?“ Și-a pus glamnica¹ pe cap și eu am ajutat-o. Mi-a mulțumit și a urcat treptele.

17 mai

Am făcut tot felul de cunoștințe, dar prietenii încă n-am găsit. De bună seamă oamenii văd în mine ceva ciudat. Mulți dintre ei mă iubesc și au simpatie față de mine, și-mi pare rău când văd că drumul nostru merge numai puțină vreme împreună. Dacă mă vei întreba cum sunt oamenii pe-aici, îți voi răspunde: ca pretutindeni. Specia umană se poartă pretutindeni la fel. Majoritatea oamenilor își întrebuițează cea mai mare parte din timp ca să trăiască și puțina libertate care le mai rămâne îi însărcină atât de tare, încât fac tot ce le stă în puțină ca să scape de dânsa. O, destin al omului!

Dar ce însă de treabă! Când, uneori, uit de mine însuși și gust împreună cu ei bucuriile care mai

¹ Șervet răsucit în formă de colac, pe care-l pun femeile pe creștet când duc pe cap greutăți

sunt încă hărțite oamenilor, bucuria de a glumi cu inima deschisă și fără sfială în jurul unei mese frumos aşezate, de-a hotărî o plimbare sau un dans la vreme cuvenită, și altele la fel, toate acestea au o minunată înrâurire asupra mea; numai că nu trebuie să-mi aduc aminte că în mine zac încă atâtea forțe ce mucizează de neîntrebuițare și pe care sunt nevoie să le ascund cu grijă. Astă îmi strângă îngrozitor inima... și totuși, soarta unui om de felul meu este să fie neînteleasă!

Vai, ce rău îmi pare că prietena tinereții mele s-a dus! O, de n-aș fi cunoscut-o niciodată!... Aș spune atunci: „Ești nebun! Cauți ceea ce nu se poate găsi în lumea asta. și totuși am avut o asemenea prietenă, i-am simțită inima, sufletul mare înaintea căruia mi se părea că sunt mai mult decât eram, fiindcă eram tot ce puteam să fiu. O, doamne! A rămas oare atunci o cât de mică energie a sufletului meu care să nu fie folosită? Nu desfășuram oare în față ei toată simțirea minunată cu care inima mea îmbrățișează întreaga natură? N-a fost oare prietenia noastră o veșnică împletire de aleasă simțire și de spirit ascuțit, ale cărei schimbări, ajungând chiar până la necuvintă, purtau toate pecetea geniului? și acum!... Era mai matură decât o arăta vârsta și a murit devreme. Niciodată n-am s-o uit, n-am să uit simțirea ei trainică, dumnezeiasca ei răbdare!

Acum câteva zile am întâlnit pe Tânărul V..., un Tânăr deștept, cu o înfațășare foarte plăcută. Acum

de-abia și-a isprăvit universitatea; nu se socoate înțelept, crede totuși că știe mai mult decât alții. După cât îmi dau seama, a învățat bine; în sfârșit, are cunoștințe frumoase. Când a aflat că desenează și știu grecește (două îndeletniciri meteorice prin partea locului), a venit să stea de vorbă cu mine. Imediat a început să se fălească cu știința lui, începând cu Batteux¹ și Wood² și sfârșind cu Piles³ și cu Winckelmann⁴; m-a asigurat că a citit din scoarță în scoarță prima parte din teoria lui Sulzer⁵ și că are un manuscript al lui Heyne⁶ asupra studiului Antichității. L-am lăsat să vorbească, apoi am trecut la altceva.

Am mai cunoscut un om de treabă – pe administratorul princiar – un om deschis și sincer. Mi s-a povestit că e o bucurie să-l vezi în mijlocul copiilor lui, nouă la număr; se spun multe lucruri bune mai ales despre fata lui cea mai mare. M-a poftit la el și am să mă duc cât de curând. Locuiește la un ceas și jumătate depărtare de aici, într-un pavilion de vânătoare al prințului, unde a căpătat îngăduință să

¹ Charles Batteux (1713–1780), estetician francez

² Robert Wood (1716–1771), savant englez, cercetător al Antichității eliene

³ Roger de Piles (aprox. 1635–1709), pictor și autor francez de lucrări de artă

⁴ Johann Joachim Winckelmann (1717–1768), savant, arheolog german. A pus bazele istoriei artelor din Antichitate.

⁵ Johann Georg Sulzer (1720–1779), filosof și estetician german

⁶ Christian Gottlob Heyne (1729–1812), arheolog german

se mute după moartea soției lui, deoarece sederea în oraș, în casa cancelariei, devenise prea dureroasă pentru el.

Afară de asta am întâlnit câțiva originali caraghiosi, la care totul e de nesuferit, mai ales manifestările lor de prietenie.

Rămâi cu bine! Scrisoarea asta are să-ți placă, e în întregime istorică.

22 mai

Că viața omului este numai un vis, asta au crezut mulți, și gândul acesta a început să-mi dea târcoale și mie. Când văd limitele în care sunt îngădite forțele active și cercetătoare ale omului; când văd că orice activitate are drept scop să procure satisfacerea nevoilor, care, și ele, la rândul lor, n-au alt scop decât să prelungească biata noastră existență, și când văd că a trece cu vederea peste anumite puncte ale investigației înseamnă numai resemnare visătoare și că spiritul își zugrăvește pereții între care e închis cu figuri colorate și priveliști luminoase... Toate acestea, Wilhelm, mă fac să amuțesc. Mă întorc în mine însuși și găsesc o lume! și de data asta mai mult ca o presimțire și ca o dorință obscură decât ca o reprezentare și o forță vie. și atunci totul în fața mea se împăienjenește și surâd visător mai departe.

Toți profesorii și savanții sunt de acord că

nevârstnicii nu știu pentru ce anume vor ceva. Dar că și adulții, ca și copiii, merg șovăind, prin lumea asta, fără să știe nici de unde vin și nici încotro se duc, că se preocupă tot atât de puțin de adevăratale scopuri și sunt cârmuiți la fel cu pișcoturi și prăjituri și vergi de mesteacăn, asta nu vrea să-o credă nimeni, deși eu socot că e un lucru evident.

Îți mărturisesc cu plăcere, deoarece știu ce ai să-mi răspunzi în privința asta, că oamenii cei mai fericiți sunt aceia care trăiesc asemenea copiilor, își duc păpușile în brațe, le îmbracă și le dezbracă, dau târcoale, cu mare respect, cutiei în care mama a încuiat zahărul, iar când în sfârșit, au căptătat bucătăica de zahăr, o mânâncă cu poftă și strigă: „Mai dă-mi!...“ Fericite ființe! Mulțumiți sunt, de asemenea, și aceia care dau nume pompoase îndeletnicirilor lor mărunte sau chiar patimilor lor și le atribuie specie umane drept operații uriașe întru mantuirea și prosperitatea acesteia. Fericit cine poate fi astfel! Însă acela care în umilință lui știe despre ce e vorba, care vede cum fiecare cetățean căruia îi merge bine își îngrijește cuminte grădinița, făcându-și, din ea paradisul, cum chiar cel mai nefericit dintre oameni își urmează stăruitor drumul, găfând sub povară și cum toți sunt deopotrivă de interesați să vadă lumina soarelui măcar o clipă mai mult: acela care vede toate acestea e liniștit și își alcătuiește și el o lume din propria-i ființă și e fericit fiindcă e om. Dar,